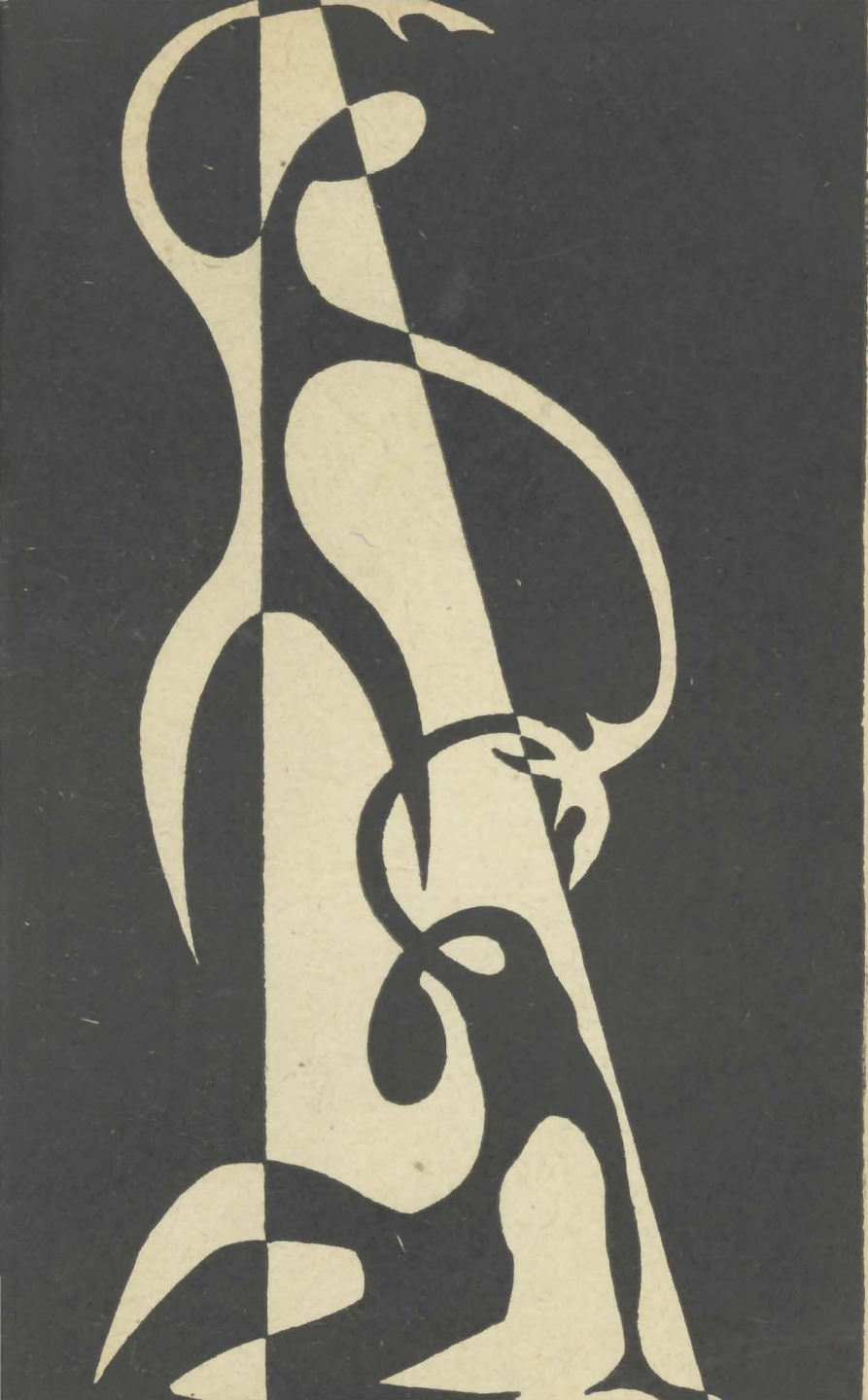

WROCŁAWSKI TEATR PANTOMIMY

odznaczony złotym medalem na Międzynar. Konkursie Pantomimy w Moskwie

PANTOMIMA

HENRYKA TOMASZEWSKIEGO

PROGRAM II (BEZ TYTUŁU) PREM. 16 XII 1957

Kier. art.: H. Tomaszewski Kier. lit.: A. Barski

Kier. adm. M. Wawrzynek

„Wiele jest rzeczy godnych podziwu, ale nic nie zasługuje na uwielbienie większe niż człowiek".

(Sofokles — „ANTYGONA")

HENRYK TOMASZEWSKI

Teatr nasz jest próbą stworzenia pantomimy polskiej, którą podajemy pod osąd widowni. Pantomima znana jest w świecie, jako jedna z najstarszych form scenicznych. Chcąc odnaleźć jej rodowód, musimy się cofnąć kilka tysięcy lat. Znają ją Chiny, Indie, Indonezja, zna ją starożytna Grecja i Rzym Cezarów. Istnieje w średniowieczu na deskach teatrów jarmarcznych, w misteriach religijnych i moralitetach w połączeniu z teatrem słowa i muzyki. Jako czystą formę spotykamy ją w starożytnym Rzymie. Najznakomitszymi pantomimistami rzymskimi byli Pylades i Batyllus, obaj z czasów Augusta (pierwszy występował w rolach tragicznych, drugi w komicznych). Ci dwaj Grecy doprowadzili swą sztukę do doskonałości i wychowali całą plejadę uczniów i naśladowców. Mimowie cieszyli się ogromnym powodzeniem, o czym mogą świadczyć fakty stawiania im posągów na placach, obok posągów cesarzy.

Kolebką współczesnej pantomimy jest Commédia del'arte. Na scenkach bud jarmarcznych ukazują się znane postacie: Pulcinella, Pierrot, Colombina i Arlequin. Ta forma sceniczna przedostaje się z Włoch do Francji, jako teatr ulicy, oddający nastroje tłumu, występujący agresywnie w interesie ludu. W rezultacie król francuski wydaje dekret, który zabrania aktorom jarmarcznym „wszelkiego gadulstwa, coby swym ordynarnym słowem zarazę szerzyło". Powstanie pantomimy czystej — niemej, jest więc wynikiem zaistniałej aktualnie konieczności. Kredowo biała szminka, wysoko zarysowane brwi, wiecznie smutne oczy, wiśniowa kreska ust, to twarz romantycznego Pierrota, spoglądającego na paryską widownię ze sceny teatru des Funambules — twarz Gaspara DEBUREAU. Poeta i burżuj, „cygan" i kołtun, giełdziarz, polityk, żołnierz — wszyscy mieli w jego pantomimach ten sam wygląd i ten sam strój. Każdy z nich był — Pierrotem. Tak ich sobie wyobrażał lud, z którego sam pochodził. Bo lud na całym świecie jest jeden i ten sam. Od tego czasu weszły postaci stworzone przez Debureau do stałego repertuaru pantomimy francuskiej. Debureau wyposażył swojego Pierrota w cechy tak typowe, że przetrwały one do dziś. Na nich wzorują się wszyscy wielcy współcześni mimowie. Na grobie Gaspara Debureau wyryto napis: „tu spoczywa komediant, który wszystko powiedział, choć nigdy nie przemówił".

Wiek dwudziesty daje nam kilku mimów, którzy przeszli do historii sceny. Pierwszym jest Charlie Chaplin, którego filmowe tragikomedie są najwspanialszym osiągnięciem pantomimicznym ekranu. „Tramp" Chaplina, to Pierrot dwudziestego wieku. Wesołek, ośmieszający się własną niezdarnością, podkreśloną groteskowymi rekwizytami (słynny melonik, wąsik, laseczka, para starych buciorów i szerokie, przydługie spodnie), żyjąc zawsze w ułudzie i marzeniach, broni każdym swoim gestem, każdą swoją przegraną, prawa do życia, szarego, zabiedzonego człowieka naszego stulecia. Najbardziej znanymi mimami sceny teatralnej są Jean Louis Barrault, i Marcel Marceau, współcześni twórcy pantomimy francuskiej. Marceau, — podobnie jak Debureau Pierrota — tworzy swojego bohatera. „Bip" Marcela Marceau jest nastawiony do życia optymistycznie, walczy ze złem i obłudą.

Pierwszym teatrem mimów w Polsce, jest teatr założony przez Henryka Tomaszewskiego. Tomaszewski bierze udział w konkursie pantomimy, w czasie warszawskiego festiwalu. Zdobywa srebrny medal i nagrodę i wraca do Wrocławia z zamiarem stworzenia zespołu pantomimicznego. Początkowo natrafia na duże opory. Pomoc nadeszła niespodziewanie. Młodym zespołem zaopiekował się Jakub Rotbaum i Zdzisław Grywałd, udzielając sceny swojego teatru i służąc radą. Z teatrem naszym współpracują scenografowie — Jadwiga Przeradzka i Aleksander Jędrzejewski. Pierwszy program składa się z czterech części: „Skazany na życie", „Płaszcz", „Dzwonnik z Notre Dame", i „Bajka o murzynku i złotej królewnie".

Festiwal w Moskwie i Międzynarodowy Konkurs Pantomimy. Polacy otrzymują złoty medal i nagrodę pierwszego stopnia, a sam Tomaszewski zostaje nagrodzony, jako jedyny w konkursie za kreację aktorską w czasie gry zespołowej, złotym medalem i nagrodą I stopnia.

Premiera drugiego programu odbywa się 16 grudnia 1957 roku. Składają się na nią części, znajdujące się w programie dzisiejszego spektaklu. Nadchodzi nareszcie dzień, gdy zapada decyzja i powstaje z początkiem 1958 roku WROCŁAWSKI TEATR PANTOMIMY. Kierownikiem jego zostaje mianowany Henryk Tomaszewski, założyciel, reżyser i nauczyciel dotychczasowego studia.

Praca, praca i jeszcze raz praca, nad wyrazem gestu i mimiki przedstawianej postaci, nad opanowaniem pełnej sprawności technicznej, nad pogłębieniem wiedzy, to obecna i przyszła dewiza, którą przyjął zespół od swego nauczyciela.

Chcemy, by Pantomima nasza była teatrem poezji ruchu wyrażonej wizualnie. Pantomima nasza chce przekazać iluzjonistycznymi środkami — realistyczną treść. Czerpie tematy z literatury i życia, opierając się na ich humanistycznym założeniu. Próbuje stworzyć pantomimę o charakterze polskim, wywodzącą się z tradycji ludowych i poezji narodowej. Opiera się też na doświadczeniu i stylach obcych (Chiny, Syjam, Włochy i Francja). Jako wytyczną, przyjęliśmy w naszej pracy nieśmiertelny cytat o człowieku, z „Antygony" Sofoklesa.

W przedmowie do pierwszego programu pisze Tomaszewski: „Fantazja ludzka skłania się ku dobru, człowiek szuka w fantazji ucieczki od zła, szuka sposobu na ujarzmienie złych, niepojętych mocy. Fantazja to uniesienie, to koturny dla bosych stóp. Oglądajcie nas i krytykujcie. Czy macie nam zaufać? Być może tak. Najlepiej jednak zaufajcie swemu sercu, a przede wszystkim własnej wyobraźni".

ANDRZEJ BARSKI

ILUSTRACJA MUZYCZNA PROGRAMU:

Jan Sebastian Bach
Modest Mussorgski
Mieczysław Karłowicz
Charlie Mingus

Scenariusz, inscenizacja i reżyseria: Henryk Tomaszewski
Scenografia i kostiumy: Jadwiga Przeradzka i A. Jędrzejewski
Asystent reżysera: Leon Górecki
Współpraca literacka: Andrzej Barski
Współpraca muz. i montaż efektów dźwięk.: J. Kulhawy

I. EN PASSANT

GROTESKA PANTOMIMICZNA

„En passant" to groteska, nawiązująca do tradycji klasycznej pantomimy włoskiej i francuskiej.

Przechodzący ludzie, zagubieni w swych codziennych troskach i kłopotach — utracili zdolność marzenia. Jedynie dziecko wierzy we wszystko, a pajac nie może pojąć ludzkiej małostkowości, wiedząc, że marzenia są nieodzowną częścią naszego życia.

OBSADA:

PAJAC	*Henryk Tomaszewski* *Janusz Okniński*
POLICJANT	*Stanisław Brzozowski*
PROFESOR	*Adam Rymarczuk*
BABCIA	...
STARA PANNA	*Irena Szymkiewicz*
PIĘKNA	*Elżbieta Jaroszewicz*
PIĘKNY	*Wiktor Paszun*
CHULIGAN	*Jerzy Fornal*
ŻOŁNIERZ	*Jerzy Puzilewicz*
DYGNITARZ	*Jan Uryga*
REPORTER I	*Jerzy Fornal*
REPORTER II	*Jerzy Puzilewicz*
MALARZ	*Janusz Pieczuro*
DZIECKO	*Zdzisław Żukowski* *Anatol Krupa*
BOGACZKA	*Halina Kieszczyńska*
ZŁODZIEJ	*Eugeniusz Marchwicki*

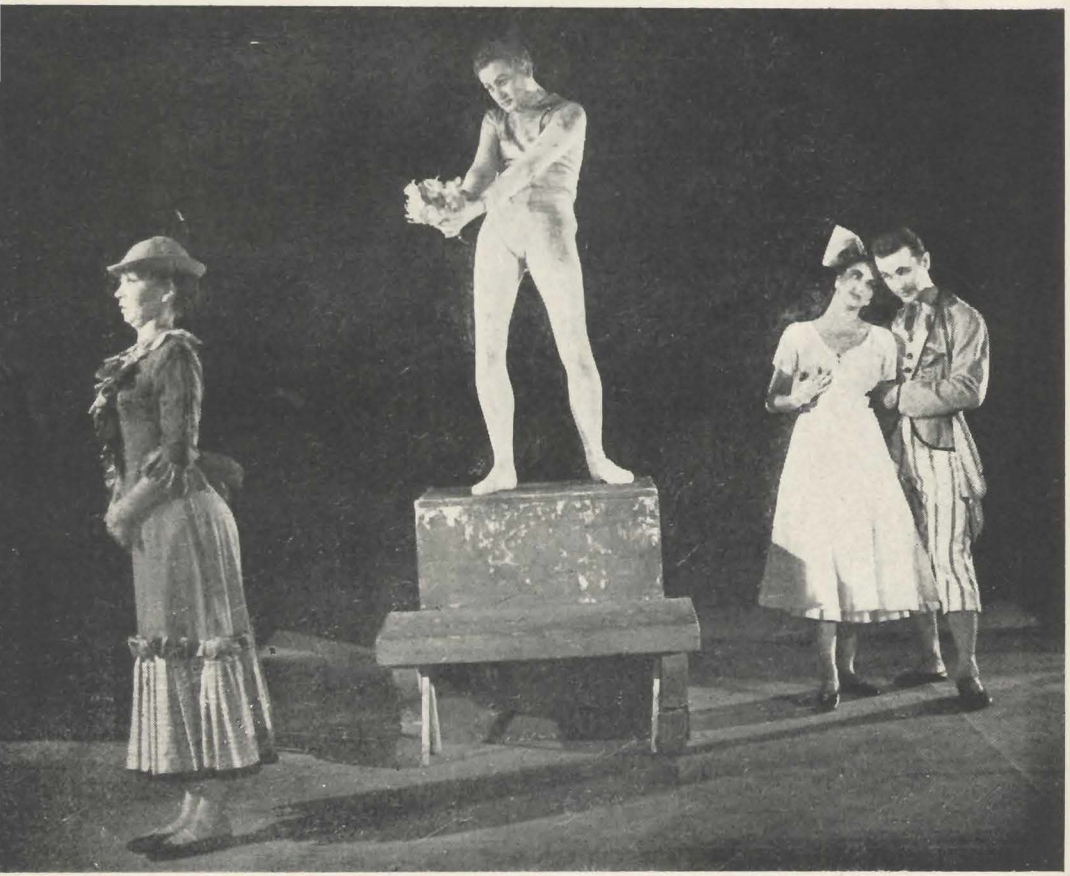

Scena grupowa. Na postumencie Henryk Tomaszewski w roli „PAJACA"

Pajac i żołnierz — (Henryk Tomaszewski i Jerzy Puzilewicz).

Pajac i dziecko (Janusz Okniński)

II. JASEŁKA

POLSKA PANTOMIMA LUDOWA

Treść „JASEŁEK" oparta na starym temacie, zawiera sens odwiecznego podziału na dobro i zło. Człowiek musi walczyć ze złem, by stać się lepszym. W naszych „JASEŁKACH" Kain nie zabija Abla dosłownie, biologicznie, (jak to ma miejsce w biblii) lecz wyrządza mu większą krzywdę nakłaniając do zbrodni.

Symbolem dobra jest niewiniątko. Dziecko uratowało się z rzezi, która odbywa się na rozkaz Heroda, symbolizującego złe moce. Natura chroni małego uciekiniera. Drzewa, góry, chmury, babie lato, woda, a wreszcie wicher i słońce pomagają mu w zwycięstwie nad złem. Zło nie ginie jednak całkowicie. Aby mogło istnieć dobro, musi istnieć zło.

OBSADA:

ARCHANIOŁ MICHAŁ	*Eugeniusz Marchwicki*
LUCYFER	*Jan Uryga*
ADAM	*Stanisław Brzozowski*
EWA	*Ludmiła Dąbrowska*
KAIN	*Aleksander Krasuski*
ABEL	*Józef Podlaski*
MATKA BOSKA	*Iwona Podolak*
ŚWIĘTY JÓZEF	*Wiktor Paszun*
KRÓL HEROD	*Janusz Pieczuro*
ŚMIERĆ	*Bogusław Biernat*
CHORĄŻY	*Stanisław Brzozowski*
JUDASZ	*Adam Rymarczuk*
WILKOŁAK I	*Jerzy Fornal*
WILKOŁAK II	*Aleksander Sobieraj*
NIEWINIĄTKO	*Janusz Okniński*
WICHER	*Aleksander Krasuski*
SŁOŃCE	*Ludmiła Dąbrowska*

oraz cały zespół.

Scena walki między Lucyferem (Jan Uryga) a Archaniołem Michałem (Eugeniusz Marchwicki)

Adam i Ewa (Stanisław Brzozowski i Ludmiła Dąbrowska)

Kain i Abel (Aleksander Krasuski i Józef Podlaski)

Scena zbiorowa. Po lewej: Herod i jego zausznicy, po prawej: Święta Rodzina i pasterze

Scena z zakończenia „JASEŁEK" — dyngus wielkanocny

III. PŁASZCZ*)

MIMODRAM wg NOWELI M. GOGOLA

Biedny urzędnik petersburski — Akakiusz szedł przez życie, niezauważany przez przełożonych i wyśmiewany przez kolegów. Akakiusz marzył o nowym płaszczu. Wydawało mu się, że dzięki niemu zdobędzie wyższą pozycję w hierarchii swojego otoczenia. Gdy wreszcie zrealizował marzenia i kupił nowy płaszcz, to życie przyniosło mu tylko rozczarowania. Akakiusz był szczęśliwszy nie posiadając go jeszcze, lecz mogąc marzyć, niż wtedy, gdy płaszcz zdobył, a równocześnie utracił nadzieję. Umiera wyśmiany i odarty ze złudzeń.

OBSADA:

AKAKIUSZ	*Henryk Tomaszewski*
GOSPODYNI	*Ałła Laskowska*
URZĘDNIK I	*Janusz Pieczuro*
URZĘDNIK II	*Janusz Okniński*
URZĘDNIK III	*Jerzy Fornal*
URZĘDNIK IV	*Stanisław Brzozowski*
DYREKTOR	*Wiktor Paszun*
KRAWIEC	*Jan Uryga*
DAMA I	*Halina Kieszczyńska*
	Ludmiła Dąbrowska
DAMA II	*Elżbieta Jaroszewicz*
DZIEWCZYNA ULICZNA	*Irena Szymkiewicz*
	Halina Kieszczyńska
BANDYTA I	*Aleksander Sobieraj*
BANDYTA II	*Jerzy Puzilewicz*

*) Za mimodram „PŁASZCZ", Wrocławski Teatr Pantomimy został odznaczony na Międzynarodowym Konkursie Pantomimy w Moskwie nagrodą I stopnia i złotym medalem. Henryk Tomaszewski został odznaczony za kreację pantomimiczną w roli Akakiusza, również nagrodą I stopnia i złotym medalem.

Scena zbiorowa: w biurze. Pierwszy z lewej — Henryk Tomaszewski w roli Akakiusza

Akakiusz przed witryną krawiecką. (Krawiec — Jan Uryga).

Scena zbiorowa z „PŁASZCZA". W środku grupy Akakiusz.

Scena zbiorowa. Akakiusz i bandyci.

IV. DZWONNIK Z NOTRE DAME

MIMODRAM wg POWIEŚCI V. HUGO

Człowiek jest źródłem rzeczy nieśmiertelnych i przemijających. Wielkość jego geniusza, zaklęta w murach katedry jest wieczna, w przeciwieństwie do ludzkich namiętności.

OBSADA:

ESMERALDA, CYGANKA . . .	*Irena Szymkiewicz*
	Halina Kieszczyńska
CLAUDE FROLLO, KSIĄDZ . .	*Jerzy Fornal*
	Janusz Pieczuro
QUASIMODO, DZWONNIK . . .	*Jan Uryga*
	Eugeniusz Marchwicki
FEBUS, OFICER	*Wiktor Paszun*
KAT	*Aleksander Krasuski*

oraz cały zespół.

Esmeralda (Irena Szymkiewicz) i Febus (Eugeniusz Marchwicki)

Esmeralda i ksiądz Claude Frollo (Jerzy Fornal)

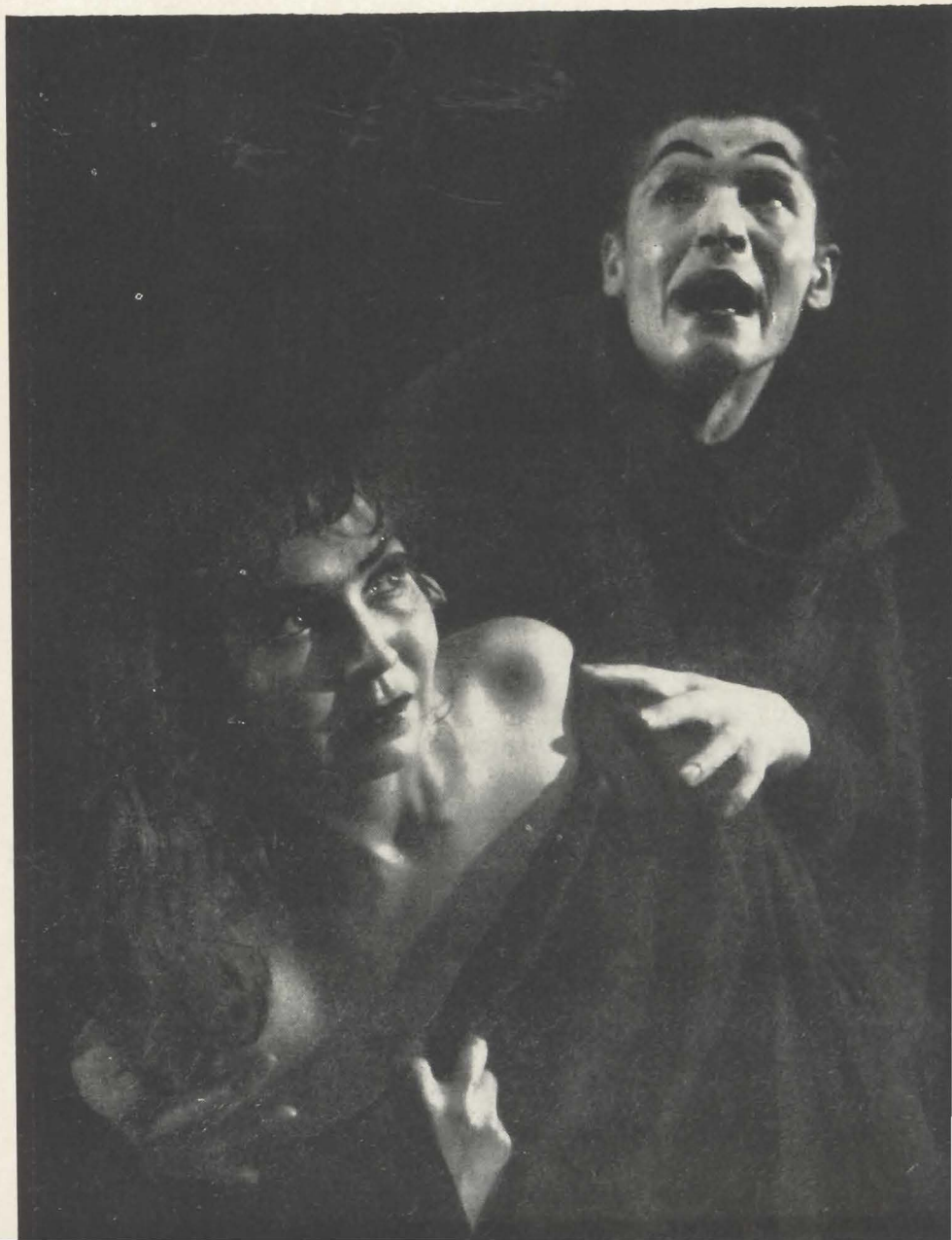

Scena zbiorowa z zakończenia, z dzwonnikiem. (Janem Urygą) na pierwszym planie

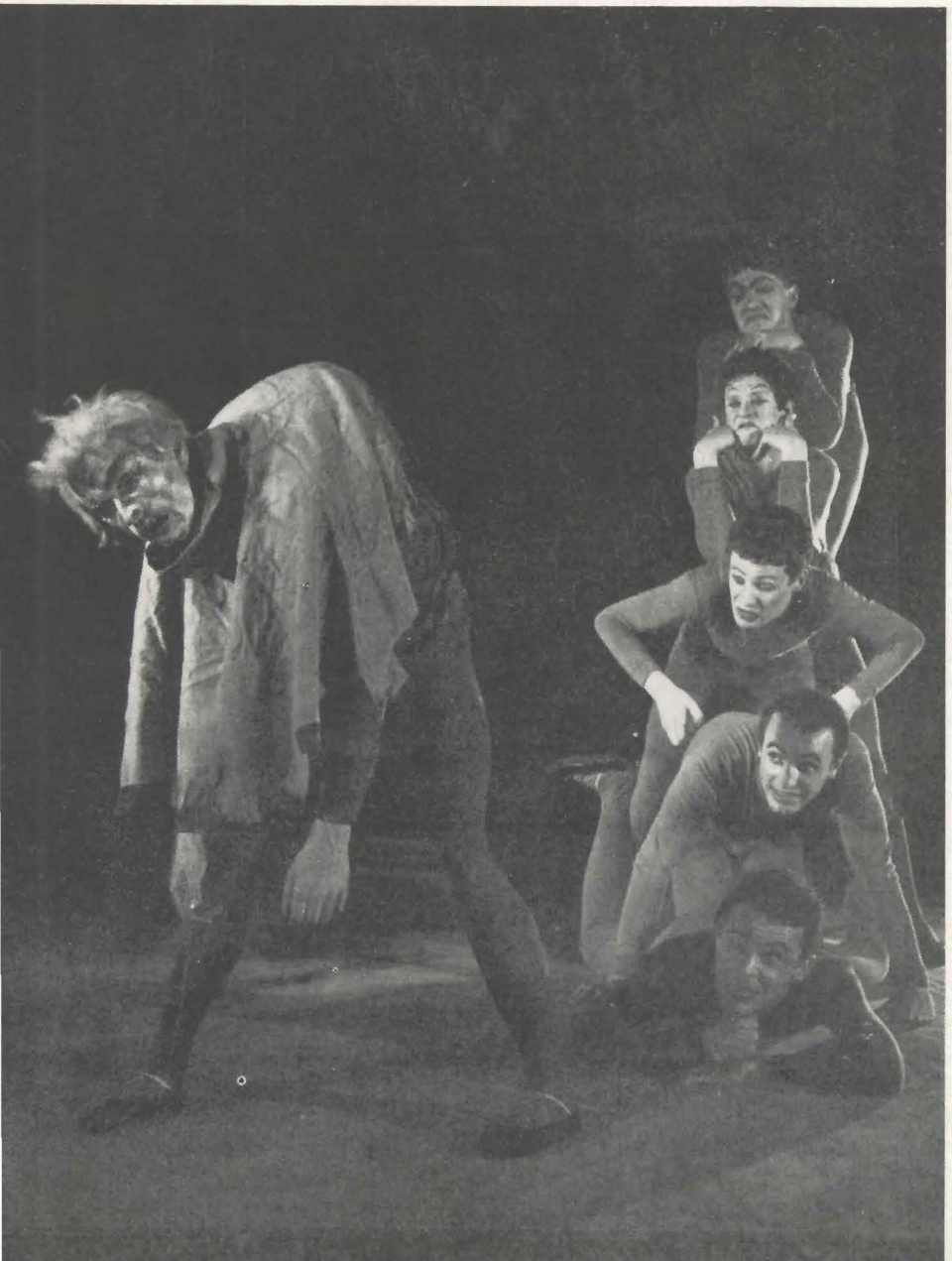

V. KABAŁA

MIMODRAM LIRYCZNY

Choć karty w „Kabale" wróżą szczęście i człowiek marzy o spełnieniu swych młodzieńczych snów, to w życiu przychodzą one często w innej postaci i pukają do jego drzwi niezauważone. Czasem przechodzi obok nich miłość, bogactwo i sława, ale tylko jedno spełnia się z wróżby: zawsze napotyka się w życiu asa treflowego, który oznacza śmierć.

Bez marzeń jednak żyć nie można. One pomagają przetrwać niepowodzenia, pomagają żyć.

OBSADA:

CZŁOWIEK	*Henryk Tomaszewski*
KABALARKA	*Adam Rymarczuk*
DAMA COEUR	*Irena Szymkiewicz*
	Ludmiła Dąbrowska
AS TRÉFLE	*Janusz Pieczuro*
KRÓL PIQUE	*Wiktor Paszun*
WALET KARO	*Aleksander Krasuski*
DAMA PIQUE	*Halina Kieszczyńska*
WALET PIQUE	*Janusz Okniński*
WALET TRÉFLE	*Jerzy Puzilewicz*
CHŁOPIEC Z RÓŻOWYMI OKULARAMI	*Zdzisław Żukowski*
KWIACIARKA	*Elżbieta Jaroszewicz*
HANDLARZ	*Stanisław Brzozowski*
WĘGLARZ	*Aleksander Sobieraj*
SEKCIARZ	*Jerzy Fornal*

Na pierwszym planie Henryk Tomaszewski, w głębi Irena Szymkiewicz

Henryk Tomaszewski

Scena zbiorowa z „KABAŁY"

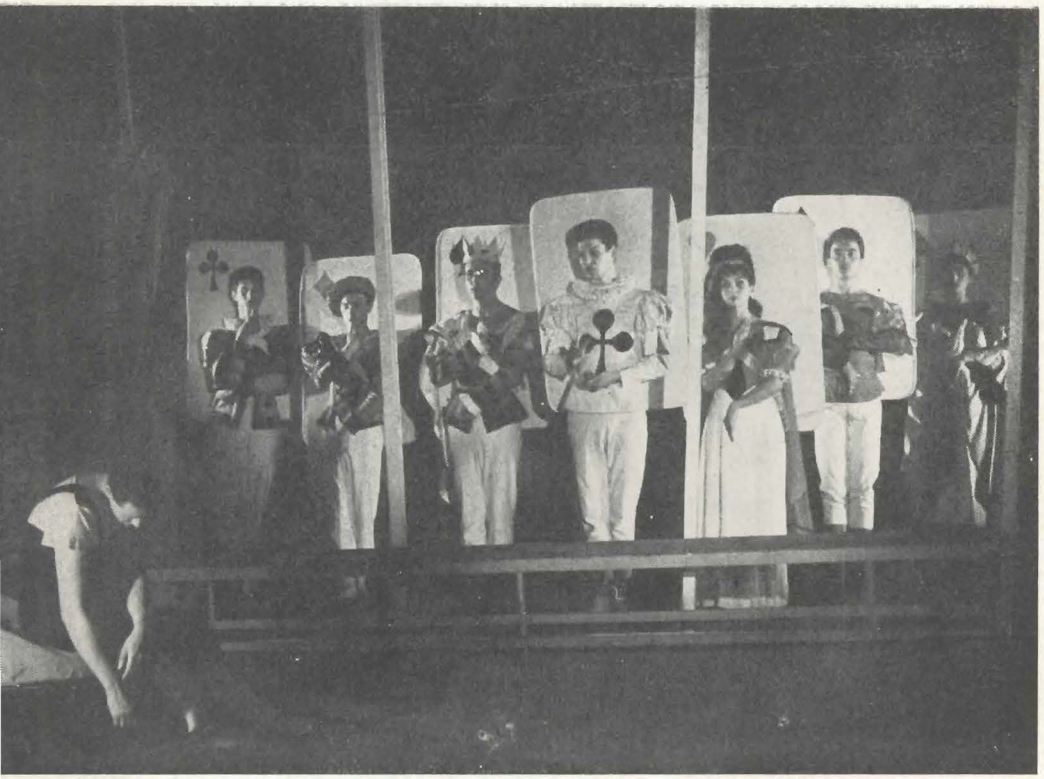

Scena końcowa z „KABAŁY".

VI. ORFEUSZ W POSZUKIWANIU EURYDYKI

PANTOMIMA SYMBOLICZNA

porusza odwieczny problem życia i śmierci. Orfeusz staje się nieśmiertelny przez miłość do życia.

Czy wszyscy, którzy umarli — przestali naprawdę żyć? Czy wszyscy żyjący — żyją naprawdę?

OBSADA:

ORFEUSZ . . . . . *Janusz Pieczuro*
EURYDYKA . . . . . *Irena Szymkiewicz*
Halina Kieszczyńska

oraz cały zespół.

Orfeusz (Janusz Pieczuro) udaje się na poszukiwanie Eurydyki (Irena Szymkiewicz) do Hadesu.

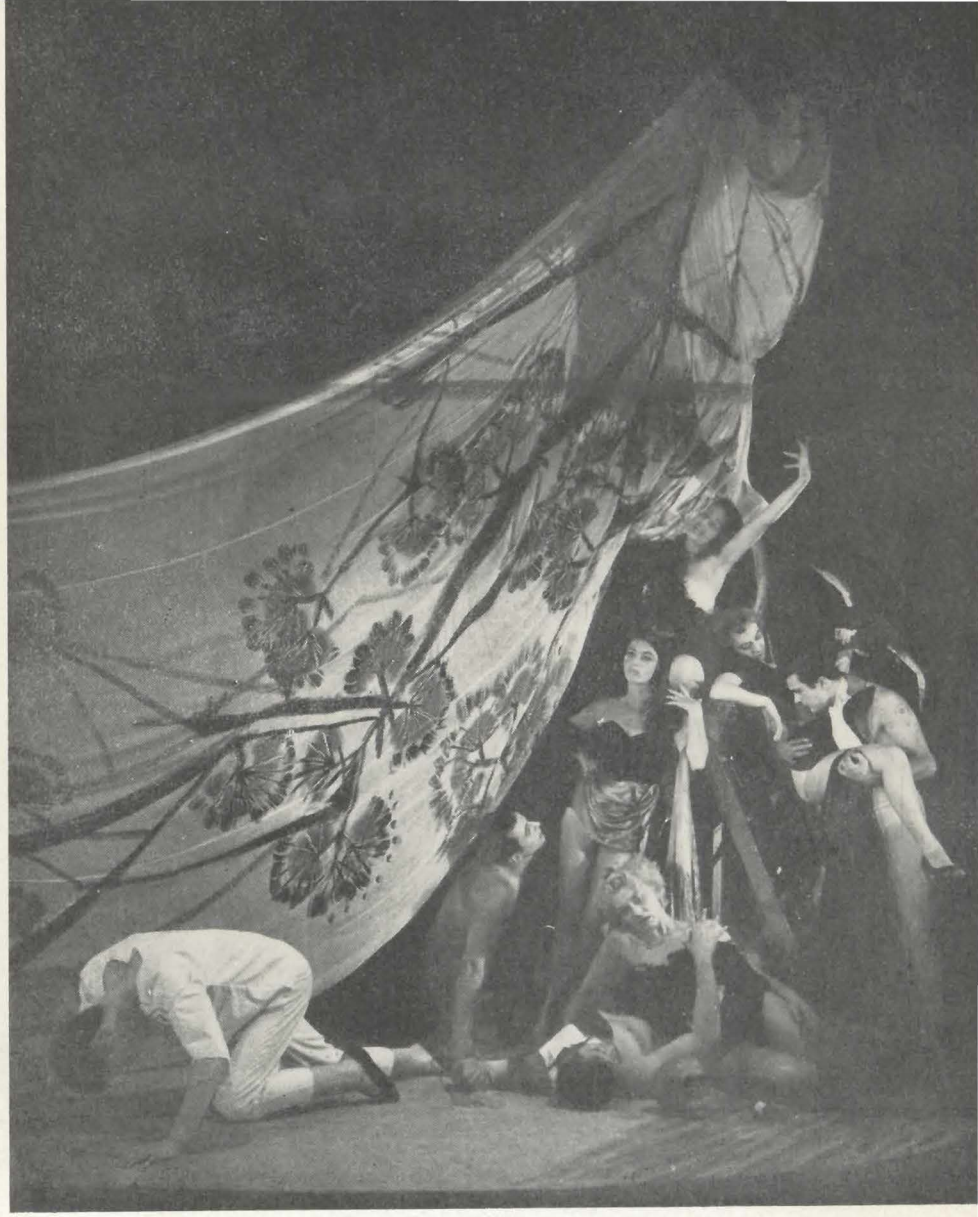

Scena zbiorowa w Hadesie. Na pierwszym planie Orfeusz.

Eurydyka i Orfeusz w teatrze jarmarcznym.

Program składa się z 4 lub 5 części, których dowolny dobór zastrzega sobie Kierownictwo Teatru Pantomimy.

TEKST I REDAKCJA PROGRAMU: ANDRZEJ BARSKI
ZDJĘCIA: STEFAN ARCZYŃSKI
OKŁADKĘ PROJEKTOWAŁ: JANUSZ PIECZURO

WROCŁAWSKI TEATR PANTOMIMY
WROCŁAW, UL. G. ZAPOLSKIEJ 3

Druk. Zakłady Graficzne Łączności z. 260/58. 8.000 szt.

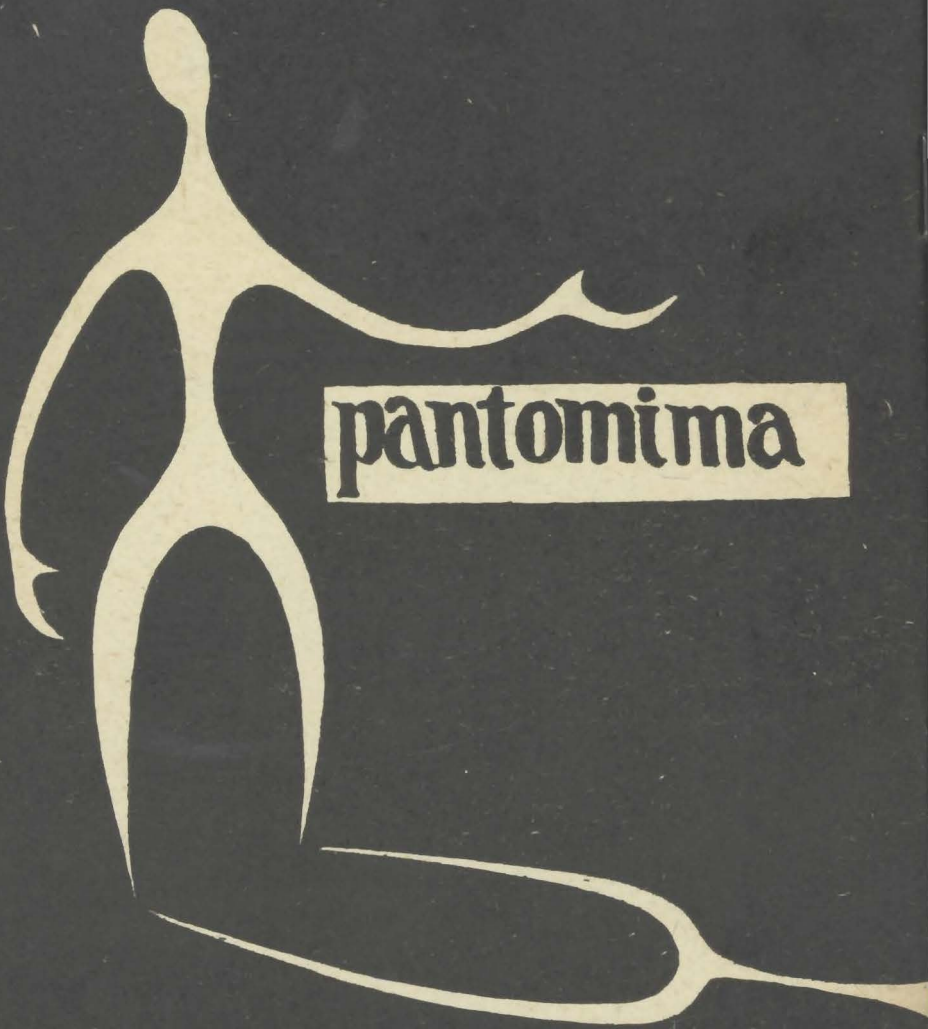

POLSKA